

Марія ГОРБАЛЬ

СЮЖЕТИ ЛЕМКІВСЬКИХ РІЗДВЯНИХ ЛЕГЕНД ТА ПЕРЕКАЗІВ. ЇХ МІЖЕТНІЧНЕ ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ

У статті аналізуються різдвяні сюжети легенд та переказів, розповсюджені на Лемківщині. Виводяться такі теми, як звіриний епос, рослинна тематика, дива Різдваїної ночі і їх поширення поміж бойками, гуцулами, в Галичині, а заразом і серед молдаван та словаків. Автор доходить висновку, що взаємопроникнення цих сюжетів відбувалося між народами, які не мали своєї державності (українцями і словаками), однак між поневоленим народом та народом-поневоловачем таких культурних взаємовпливів дуже мало або їх немає зовсім.

Ключові слова: різдвяні легенди, перекази, звіриний епос, рослинна тематика, дива Різдваїної ночі, культурний взаємозв'язок.

© М. ГОРБАЛЬ, 2011

Українська різдвяна фольклорна традиція своїми коренями сягає прадавніх часів. Особливо простежується локальна близькість фольклору населення Східних Карпат: лемків, бойків, гуцулів. Разом з тим, територіально Лемківщина безпосередньо межувала зі словаками, поляками, угорцями, румунами й молдаванами, і внаслідок тривалого історичного, господарського й культурного взаємозв'язку між тими народами були також тісні етнокультурні контакти, які сприяли взаємопроникненню, взаємозасвоєнню і трансформації явищ традиційної культури. Ці спільні елементи дуже чітко простежуються на прикладі як самої традиційної різдвяної обрядовості, так і усної народної творчості, присвяченої цій тематиці, зокрема різдвяним легендам та переказам, що ми і хочемо проаналізувати.

Конкретно аналізом розповсюдження сюжетів різдвяних казок, легенд та переказів в Україні та поза її межами, за відомостями автора цієї статті, навряд чи хто займався. Дотичність до цієї теми можна проглядати у працях І.П. Березовського [1], І. Хланти [22], Л.Ф. Дунаєвської та О.М. Таланчука [6], Г.О. Булашева [3]. І вже прямі аналогії наша тема має із працями Г. Нудьги [16], однак учений досліджує стан розповсюдження української думи і пісні в світі, ми ж — різдвяного сюжету легенди, казки і переказу.

Виклад нашої теми розгортається у такій площині: фіксація певного різдвяного сюжету на території Лемківщини та повторюваність його в обрядовості контактуючих етносів та субетносів. Отже, метою нашого дослідження є фіксація різдвяних сюжетів у легендах та переказах населення Лемківщини та інших народів. Зважаючи на те, що обсяг статті не дає можливості розглядати усіх фольклорних різдвяних сюжетів (це могло б розвинути у велику монографію), ми обмежимося кількома прикладами.

Джерелом нашої інформації є вітчизняні, зарубіжні видання та польові матеріали, записані впродовж 2000-х років.

Серед слов'янських народів, вочевидь, ще з часів праслов'янської єдності формувався так званий **звіриний епос**. Значний його пласт зафіксований в Карпатах і Прикарпатті. Це, зокрема, можна прослідкувати на **легенді про розмову худоби у Різдваїну ніч**. Один із варіантів того сюжету зафіксував дослідник лемківської обрядовості Любомир Тхір у статті «Різдваїні звичаї у Явірнику» — східна частина Лемківщини.

У Різдвяну ніч, як вірили лемки, худоба розмовляє з Богом. Але ніхто в цьому не хотів переконатись. Побутувала легенда про господаря, який підслуховував розмову корів. Ці тварини говорили, що мають доброго пана, але не буде він довго жити. Господар так перейнявся почутим, що незабаром дійсно помер. Ось тому бояться підслуховувати розмову худоби [21, с. 3]. Повір'я про розмову худоби у Святвечірню ніч зафіксував і Михайло Шмайда у монографії «А іші вам вінчую. Календарна обрядовість русинів-українців Чехо-Словаччини» — південна (Словацька) частина Лемківщини.

Господар перед Вечерею зайшов до комори і почув, як худоба розмовляє між собою, жаліючись на нього: «Він буде пити, їсти крачун, вшеляяку траву, а нам наклав соломи» [23, с. 172].

Повір'я про те, що у Святвечірню ніч худоба розуміє людську мову і між собою розмовляє, засвідчують респонденти з усіх регіонів Лемківщини¹. Житель с. Кролик (північна Лемківщина) говорить, що «кожного дня, коли до стайні заходили годувати чи поїти худобу — чи то несли воду, чи сіно, чи паринку, — худоба не реагувала, стояли мовчки і не обзиралась, а от саме у той вечір, тільки-но відчинили двері, — уся худоба повернула до дверей голови і приглушеним звуком замукала, немовби вітаючи нас, коли ми приходили годувати її крачуном з сіллю і часником та сіном». І сіно в жолоб накладали худобі в цей вечір не вилами, а руками².

Таку ж саму традицію накладання сіна не вилами, а руками (однак на Щедрий вечір) зафіксував на Покутті, в околиці Коломиї, О. Кольберг [25, с. 133].

У згаданих повір'ях чітко відбито сприйняття домашніх тварин як живих істот, близьких людині. Вони теж мали урочисто вечеряти, як і їхні господарі, отже, брати участь у святкуванні різдвяних свят. З-поміж усіх домашніх тварин винятком були свині. Їх погодували у свій час, а от під час ритуального обходу усієї худоби до свиней не заходили. Це пов'язано із бі-

лійним переказом про оздоровлення двох гадаринських біснுவатих (двох чоловіків, яких мучили біси)³, внаслідок чого біси увійшли в свиней.

Легенду про розмову худоби у цей вечір знаходимо у збірнику «Казки та оповідання з Поділля в записках 1850—1860-х рр.» [7, с. 9]. Тут вона більш описовіша: «В цей вечір і худоба, кажуть, говорить як християнин, тільки християнинові слухати не годиться. Але був, кажуть, такий, що хотів таки чути, як то худоба говорить. От він засів коло своєї обори та й слухає. Аж їден вил здихнув тяжко, та тяжко! А другий его й питає: «А чого ти, брате, так тяжко здихаєш?» «А як же не здихати, — каже той, — коли ми узавтра свого господаря повезем до гробу?»» Почув господар та до хати: «Жінко! Жінко! Дай білу сорочку!» Вбрався, і до рана Богови душу віддав. Прийшлося ховати, і якраз ті самі воли повезли его до гробу».

Аналогічні повір'я зафіксував і Й. Шнайдер на Гуцульщині [26, с. 27].

Про розмову тварин на Святий вечір вірять і гуцули в долині Сучави, а от гуцули в долині Черемоша знають, що худобина розмовляє на старий Новий рік, на св. Василя [8, с. 101]. За повір'ями гуцулів «...на Василі — як сі небо допре (відкриється. — М. Г.) — говорить усяка живина, уся твар Божа» [18, с. 25]. Це ж саме фіксує і В. Шухевич: «Аби маржина не скаржилася перед Богом, то з вечора обійдуть її ладно, вичешуть та дають соли» [24, с. 201].

Ця ж легенда, про розмову худоби у Святвечірню ніч відома на Львівщині. А зафіксував її на теренах Галичини Я. Пастернак у дослідженні «Звичаї та вірування в с. Зіболках Жовківського повіту» [19, с. 329].

В гірських селах Старосамбірщини, як фіксує К. Кутельмах, вважали, що на Святий вечір «...бик бика питає:

— Ти ситий?»

¹ Зап. від Барни Андрія Петровича, 1931 р. н., с. Радоцина (західна Лемківщина); Вавричин Марії Григорівни, 1937 р. н., с. Мішана (центральна Лемківщина); Когута Петра Михайловича, 1919 р. н., с. Ріпник Кросненського повіту (північна Лемківщина) та багато інших респондентів.

² Зап. від Бережного Петра Федоровича, 1926 р. н., с. Кролик, повіт Кросно.

³ За Євангелієм від Матфея «Ісус Христос, проходячи повз тих двох чоловіків, наказав бісам покинути їх. Біси попросили, щоб Господь дозволив їм увійти в свиней. «Ідіть», — сказав Ісус, і свині, в яких вселилися біси, кинулись у море» [Мт. 9: 28—34]. За Євангеліями від Марка та Луки, — це вигнання бісів (легіону) з чоловіка, який жив у гробах, і втілення їх (бісів) у свиней [Мк. 5: 1—20; Лк. 8: 26—39].

— Ситий! Би такий мій газда бив ситий!» [11, с. 91].

Повір'я про розмову волів у святі вечори зафіксував той же дослідник і на Поліссі. Він зазначає, що селяни вже й 150 років тому боялися пізно ввечері заходити до хліва, аби мимохідь не почути неприємної для себе розмови, як віл воліві скаржиться, що будуть змушені скоро везти свого господаря на кладовище [10, с. 495].

Отже, сюжетна лінія легенди про розмову худоби у Свят вечірню ніч зафіксована на такій території: уся Лемківщина — Поділля — Гуцульщина — Опілля — Покуття, тобто уся західна частина України.

Отець Іван Бугера у книжці «Звичаї та вірування Лемківщини» на основі різдвяних традицій сіл Милик, Андріївка і Цавник записав повір'я про **дива, які трапляються у Різдвяну ніч**: «На Різдво хто в ночі стане о півночі і піде по воду, то як трафит в таку мінуту, то може принести вина. Одна дівка пішла по воду і до одного ведра набрала води, а до другого вина» [2, с. 23].

Той самий сюжет абсолютно дослівно зафіксований у згаданому збірнику «Казки та оповідання з Поділля в записках 1850—1860-х рр.» [7, с. 9] в оповіданні «Багатий вечір». Окрім того, цей же сюжет зафіксований і в оповіданні Антона Лотоцького «Чудо з водою» [12]. Отже, виписується така сюжетна лінія: західна Лемківщина (нині територія Польщі) — Поділля, Опілля.

На цій Південній Лемківщині побутовало повір'я про «**Луцкин стілець**», за допомогою якого можна було побачити чарівниць (босорок). 26 грудня (13 грудня за ст. ст.) західна церква обходила свято Луцїї (Луцка). У цей день треба почати майструвати стілець, і впродовж 12 днів, аж до Вілїї, робити його. Після Святої вечері на Всенічній літургії треба стати на нього, тоді можна бачити чарівниць (босорок). Правда, чарівниці могли жорстоко помститися такому чоловікові, коли він оприлюднив котрусь» [14, с. 292—293].

Загальнопоширеним на цій же території є те саме повір'я, із вплітанням елементів захисних сил маку: мак охороняє таку людину, яка завдяки спеціально виготовленим нею стільчиком (майструвала його від Луцїї до Святого вечора або на Страсний четвер дев'ять разів посвяченим ножиком) впізнає всіх сільських відьом, які присутні в церк-

ві на Різдвяній утреній відправі. Коли така людина поверталася додому, то, щоби охоронити себе від відьом, сипала за собою свячений мак, кажучи: «Жебы сте перше мак позбирали, а пак мя поїмали» (с. Гаврянець) [4, с. 61].

Тему погоні Іродових воїнів за Святою родиною, її (Святої родини) пригоди, пов'язані із різноманітними чудами, розкриває західноукраїнський письменник кінця ХІХ ст. Роман Завадович у віршованій поемі «Погоня». Ця легенда, однак у відповідній формі, відома, за спостереженням автора цих рядків, по всьому Опіллі. Ця ж сюжетна лінія проходить і в оповіді «Чому керечун печуть?», зафіксованій на Закарпатті [9, с. 14]. (Проаналізувавши мову оповіді, можна дійти висновку, що вона належить до Закарпатської Лемківщини. — М. Г.). Ось як звучить ця оповідь:

На Святий вечір варять дванадцять страв. Скільки місяців у році — аби було на кодний місяць. І печуть керечун.

Керечун печуть, аби люди пам'ятали про чудо, яке сталося, коли Святий Йосиф з Дівою Марією і Сином Божим тікали до Єгипту.

Дорогу до Єгипту їм показував ангел, і від нього вони узнали, що близько погоня. А проходили вони через поле, на якому орав чоловік чотирма волами.

— Боже, помагай!

— Дякую. І вам щасливо дорожити!

— Та що сієш?

— Мало вівса, мало жита, мало пшениці...

— Боже, помагай вишитко зорати і посіяти, аби вже завтра урожай збирати!

І так сталося: на другий день на тому полі вже жінці жали. Прийшла погоня і звідує:

— Ци не йшла сюди з дитятком мати?

— Ой ішла, ішла...

— А коло?

— Коли господар на сім полі сів.

Погоня вернулася, а господар з подякою Богові зробив три снопи і приніс додому. Один змолотив, змолів, і газдиня спекла з нього хліб.

Цей же сюжет відтворений у «Легенді про плугатаря», записаній від оповідачки зі с. Святкова Велика (центральна Лемківщина) [5, с. 46].

Слід також зауважити, що цю легенду в народі прив'язували і до конкретної місцевості: Свята родина тікала від погоні Іродових воїнів або через їхне

(оповідачів) село, або через сусідське, до того ж і донині збереглися якісь конкретні факти на підтвердження тієї події. Так, цікаві розповіді звучать із уст респондентки, колишньої жительки с. Святкова Велика (легенда «Про джерельце, де, певно, Мати Божа купала Ісусика»): «*За тою Решівкою було поле Спалиська. І от так як річку перейти, то на тому полі є джерельце, студенка. Там, певно, Мати Божа Ісусика мила, і, певно, сама ту воду пила, бо вода така чиста, прозора...*». Або ж друга легенда, «Відбиток на камені»: *А далі від поля Решівки є гора Магура. Від Магури польова доріжка веде до села Бризова. На тій польовій дорозі донині стоїть капличка. А збудована вона на ту пам'ятку, що тоді ж, як Матір Божа втікала від воїнів, що переслідували Ісусика, вона присіла відпочити на камені, що лежав посеред тієї польової доріжки. На камені відбилася долоня Матері...*» [5, с. 46].

Таким чином, за літературними джерелами ми проводимо такі паралелі сюжетної лінії «погоня»: центральна Лемківщина, Закарпатська Лемківщина, Опілля. Однак за польовими дослідженнями ця тема побутує абсолютно по усіх регіонах Лемківщини.

Ця ж тема погоні у різдвяній тематиці легенд та переказів знайшла своє продовження і в іншому аспекті — в міфологічному уявленні про рослини. Так, зокрема, Надія Вархол у книзі «Рослини в народних повір'ях русинів-українців Пряшівщини» в описі такої рослини як кропива прив'язує її властивість пекти, жалити людей до біблійної легенди про Пречисту Діву, яка переховувалась із Дитятком від переслідування Іродових воїнів (запис із с. Біловежа, Пряшівщина). Її, Пречистій Діві, «кланялось буча і коріня, шитко створіня», крім кропиви, бузини (хабзини) та осики, за що їх Пречиста покарала:

*Коприво, коприво,
Бодай єс все пекла
Од віка вічного
До суду страшного.*

*Осико, осико,
Бодай єс шя трясла
Од віка вічного
До суду страшного.*

*Хабзино, хабзино,
Бодай єс смерділа*

*Од віка вічного
До суду страшного* [4, с. 54].

Той самий сюжет зафіксував Юліан Тарнович у лемківській коляді зі с. Чорного коло Горлиць і опублікував у львівській газеті «Наш Лемко» за 1936-й рік:

*Там ся їй кланяло
Буча і коріня,
Буча і коріня,
І шитко створіня.*

*Лем ся не кланяла
нещасна трепота,
Бодай ся трепала
до суду судного.*

*Лем ся їй не кланяла
пекуща кропіва.
Бодайсь пекла до суду судного,
до віка вічного* [15, с. 7].

Отже, трансформуючись із південної (Словацької) Лемківщини на північний схід, сюжет різдвяної легенди дещо змінюється, однак сюжетна палітра залишається та ж сама.

Легенда про **Божу кровцю**, яку записала Надія Вархол у с. Нижня Полянка Бардіївського округу, Словаччина, побутує на Львівщині⁴:

«*Як Пресвята Діва утікала з малим Ісусиком, була боса, збила палець на носі, а кров капала. Та де кров капала, там виросла Божа кровця (лікарська трава звіробій)*» [4, с. 35].

У 1993 р. у львівському видавництві «Камінь» вийшла збірка Антона Лотоцького (перевидання 1938 р.), яка містить варіанти німецьких легенд, «зукраїнізованих не тільки мовою, але й змістом» [13]. Серед них кілька творів, присвячених різдвяній тематиці. У легенді «Чудо квітів» сюжет розгортається на тій основі, що коли народився син Божий, яблуня (прародичка якої жили у Раю і на стовбурі якої вився Вуж (сатана), що спокусив Адама і Єву), з радості (що, нарешті, звільнилася від гадьби), буйно розцвіла [13, с. 12—13]. Інша легенда («Христова паличка»), записана там же, оповідає, як суха гілочка, яка на

⁴ Зап. від Кузів Ярослави Іванівни, 1926 р. н., с. Красів, Львівська обл., Миколаївський р-н.; Лазуркевича Юліана Степановича, 1922 р. н., с. Селисько Львівська обл., Пустомитівський р-н.

вулиці причепилася до ніг св. Йосифа, розцвіла у руках Ісуса, Сина Божого [13, с. 13—15].

В Україні, та й в інших слов'янських народів, побутує традиція на Катерини (чи на Андрія) дівчатам **ламати гілки вишні (черешні, яблуні, інших плодових дерев)**, які на Різдво розцвітають. Розцвіли гілочки, окрім того, що несеть надзвичайну урочистість у різдвяний час, за народними повір'ями, віщують радість в родині на цілий рік, а там, де є дівчина на виданні — весілля в наступному році. Сюжети із зазначених німецьких легенд мають пряму дотичність до традиції ламання гілок перед Різдвом, яка побутує як на усій території Лемківщини, так і на Опіллі.

Серед різдвяних традицій зафіксовані деякі варіанти обрядодій із гілками черешень (вишень), зокрема на Лемківщині. У с. Бехерів (Пряшівщина) дівчата-відданиці на Андрія (13 грудня) ламали гілки з черешні і ставили їх у воду в тепле спокійне місце. Кожну гілочку позначали на певного парубка. Котра гілочка на Різдво першою розцвіте, той парубок і з нею ожениється [4, с. 94]. Таку ж традицію автору цього дослідження вдалося зафіксувати (у 1990-х рр.) на Галичині (с. Сельсько, Львівська обл.), з тією різницею, що гілки ламались не тільки з черешень, але й вишень, і напередодні Андрія, ввечері 12 грудня, і ворожили на щасливу долю у наступному році. Цю ж традицію із центральної України фіксує М.А. Маркевич у книзі «Обычаи, поверья, кухня и напитки»: на Катерини (7 грудня) дівчата зрізають декілька прутиків вишні і ставлять їх у воду. Якщо на Різдво на них будуть квіти, то та дівчина вийде заміж [17, с. 20].

Аналогічно з черешневими гілочками ворожили дівчата на Андрія в с. Чабини на Лабірщині (Словаччина), з тією тільки різницею, що поодинокі гілки застромляли в глину і щодня поливали водою, принесеною в роті. Кожна гілочка була помічена на окремого «челядника» (члена сім'ї). Чия гілочка на Різдво не розцвіте, того б спіткало велике горе або ж смерть [4, с. 94.].

У с. Ольді на Лабірщині (Пряшівщина) ворожили так: після Святої вечері вирізали молоді прутики черешні, встромляли їх у глину, підливали. Чия черешнева гілочка на Великдень не розцвіте, той матиме нещастя або до року помре [4].

У молдаван зберігся звичай поздоровляти на Новий рік прутиками яблуні, черешні, вишні, сливи, груші та інших плодових дерев — вітання Соркова. На Андрія (13 грудня) або Анни (22 грудня) діти зрізали ці прутики, тримали у воді в теплому місці, щоби ті розпустили листя та квіти. На Новий рік їх зв'язували шерстяною ниткою червоного кольору і ходили з ними по хатах, вітаючи кожного із святом, при тому легенько ударяли по плечах, промовляючи вітання-побажання, яке мало складатися із сорока слів:

*Соркова,
Весела,
Впродовж літа і весни,
Живіть, цвітійте і старійте,
Як яблуня, як груша, як билінка рози.
Будьте міцні, як камінь,
Бистрі, як стріла,
Тверді, як залізо,
Міцні, як сталь
І в цьому, і в наступному році [20, с. 58—59].*

Як бачимо, в сучасних народних обрядодіях із цими рослинами зникає релігійно-магічний характер, залишається своєрідна дань, глухий відгомін давніх часів.

Отже, на основі проаналізованої традиції можна зробити висновок про велику подібність сюжетних мотивів різдвяної фольклорної традиції у слов'янських (і не тільки) народів. А це свідчить не про запозичення, а про праслов'янську традицію в її еволюції.

Крім того, із поданого матеріалу можна дешифрувати різні культурні нашарування українського етносу, а також шляхи етнокультурних контактів.

З такого порівняльного аналізу виникає спостереження, що між народами, які не мали своєї державності: приміром, українцями і словаками — такі культурні впливи великі, між народом-поневолювачем і підневільним, як от росіянами і українцями, поляками і українцями — таких культурних взаємовпливів дуже мало або й взагалі немає.

1. Березовський І.П. Українські казки і східнослов'янська народна оповідальна традиція / І.П. Березовський // Народна творчість та етнографія. — 1974. — № 4. — С. 36—43.
2. Бугера Іван. Звичаї та вірування Лемківщини / Іван Бугера. — Львів, 1939. — 40 с.
3. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / пер. Ю. Бурака ; вступ.

- слово В. Шевчука ; прим. Ю. Бурака / Г.О. Булашев. — К., 1992. — 414 с.
4. *Вархол Надія*. Рослини в народних повір'ях русинів-українців Пряшівщини / Надія Вархол. — Пряшів ; Едмонтон : Видавництво «ЕХСО с. г. о.», 2002. — 152 с.
 5. *Горбаль М.* Різдво на Лемківщині Фольклорно-етнографічний збірник / *Марія Горбаль*. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2004. — 216 с.
 6. *Дунаєвська Л.Ф.* Функція типологічних ініціальних та фінальних формул російських та українських чарівно-фантастичних казок / Л.Ф. Дунаєвська, О.М. Таланчук // Вісник Київ. ун-ту. Літературознавство. Мовознавство. — 1983. — Вип. 25. — С. 92—98.
 7. Казки та оповідання з Поділля в записах 1850—1860-х рр. Вип. I—II / упоряд. М. Левченко. — К., 1928.
 8. *Кайндль Р.Ф.* Гуцули, їх життя та народні перекази. Описані д-ром Р.Ф. Кайндлем / Р.Ф. Кайндль. — Чернівці : Молодий буковинець, 2000. — 208 с. [перевид. з: Відень : Імператорський і королівський придворний продавець книг Адольф Гольдер, 1894].
 9. Коли Христос по землі ходив. Народні оповідання / упоряд. Сенько Іван. — Ужгород, 1993.
 10. *Кутельмах Корнелій*. Календарна обрядовість як етногенічне джерело / К. Кутельмах // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат : у 4-х т. — Т. 2. Етнографія та мистецтво. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2006. — С. 473—558.
 11. *Кутельмах Корнелій*. Мандрівка вглиб віків (Прадавні елементи в зимовій обрядовості) / К. Кутельмах // Старосамбірщина. Альманах. — Вип. 1. — Львів, 2001.
 12. Левада Пречистої. Марійські легенди / переписав Антін Лотоцький. — Жовква : Вид-во оо. Василян, 1938.
 13. *Лотоцький Антін*. Левада Пречистої / Антін Лотоцький. — Львів : Каменярь, 1993. — 136 с.
 14. *Мушинка Микола*. Календарні обряди та поезія / М. Мушинка // Лемківщина. Земля — люди — історія — культура. — Т. 2. — Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1988. — С. 292—312.
 15. Наш Лемко. — Львів, 1936. — Ч. 1.
 16. *Нудьга Григорій*. Українська дума і пісня в світі / Г. Нудьга. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1997. — Кн. 1. — 424 с. ; 1998. — Кн. 2. — 512 с.
 17. Обычаи, поверья, кухня и напитки / составитель М.А. Маркевич. — К., 1860. — 176 с.
 18. *Онищук А.* Народний календар: Звичаї й вірування, прив'язані до поодиноких днів у році. Зап. у 1907—1910 рр. в Зелениці Надвірнянського пов. / А. Онищук // Матеріали до української етнології. — Львів, 1912. — Т. 15. — С. 1—61.
 19. *Пастернак Ярослав*. Звичаї та вірування в с. Зіболках Жовківського повіту / Я. Пастернак // Матеріали до етнології й антропології. Видає Етнографічна комісія наукового товариства ім. Шевченка у Львові. — Т. XXI—XXII. — Ч. 1. — Львів, 1929. — 548 с.
 20. *Попович Ю.* Молдавские новогодние праздники / Ю. Попович. — Кишинев, 1974. — 184 с.
 21. *Тхір Любомир*. Різдвяні звичаї у Явірнику / Л. Тхір // Наше слово. — Варшава. — 1989. — № 2 (1 серпня). — С. 3.
 22. *Хланта І.* Сучасний стан побутування казки на Закарпатті / І. Хланта // Матеріали наук. конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича. — Ужгород, 1992. — С. 327—330.
 23. *Шмайда Михайло*. А іші вам вінчую. Календарна обрядовість русинів-українців Чехо-Словаччини / Михайло Шмайда. — Братислава ; Пряшів, 1992. — 502 с.
 24. *Шухевич В.* Гуцульщина / Шухевич В. // Матеріали з українсько-руської етнології : в 5 кн. — Львів, 1904. — Кн. 4.
 25. *Kolberg Oskar*. Pokucie. Obraz etnograficzny / Oskar Kolberg. — Т. 1. — 1882.
 26. *Schnaider J.* Lud peczenizyński / J. Schnaider // Lud. — Lwów, 1907. — № XIII.

Maria Horbal

ON SOME SUBJECTS OF LEMKO CHRISTMAS LEGENDS AND TALES IN THE PROCESSES OF INTERETHNICAL MUTUAL PENETRATION

In the article have been analyzed some Christmas subjects of legends and tales spread in the Lemko region, viz. themes of animal epics, those of vegetative growth and miracles of Nativity night with variations of ones in Boikos, Lemkos, in the whole Galicia, as well as in Moldovans and Slovaks. As a result author claims that the interpenetration of those subjects had taken place especially between the nations that had no their statehood (as Ukrainians and Slovaks, for example); while cultural cooperation of ruling and suppressed nations had been rare or not any at all.

Keywords: Christmas legends and tales, animal epics, vegetative themes, miracles of Nativity night, cultural interconnection

Марія Горбаль

СЮЖЕТЫ ЛЕМКОВСКИХ РОЖДЕСТВЕНСКИХ ЛЕГЕНД И ПЕРЕСКАЗОВ, ИХ МЕЖДУЭТНИЧЕСКОЕ ВЗАИМОПРОНИКНОВЕНИЕ

В статье анализируются рождественские сюжеты легенд та сказаний, распространенных на Лемковщине. Рассматриваются такие темы, как звериный эпос, растительная тематика, чудеса Рождественской ночи и их распространение среди бойков, гуцулов, в Галичине, а также среди молдаван и словаков. Автор делает вывод, что взаимное проникновение этих сюжетов происходило между народами, у которых не было своей государственности (украинцами и словаками), в то же время между угнетенным народом и народом-угнетателем таких культурных взаимовлияний очень мало или нет вообще.

Ключевые слова: рождественские легенды, пересказы, звериный эпос, растительная тематика, чуда Рождественской ночи, культурная взаимосвязь.